

XIV INDRUKKEN EN HERINNERINGEN

PAUL
KRÜGER

door

Joh. de Meester

In het Doelenhotel te Amsterdam ben ik vaak te gast gegaan, maar het was... voor geestelijk voedsel, toe te dienen aan krantenlezers. Tijdens de talloze internationale congressen der Wereldtentoonstelling heb ik er redevoeringen geëxtraheerd; verder heb ik er Krüger geïnterviewd en Sarah Bernhardt. Verandering van spijs doet eten! Tusschen Oom Paul en de tragédienne was slechts deze overeenkomst, dat beiden met ingenomenheid spraken van hun betrekking tot Nederland. — „Vergeet dat niet,” zei de groote Sarah, toen ik den knop van de deur in de hand hield, „ik treed hier op met bijzonder genoegen, omdat ik mij door de banden des bloeds altijd min of meer Hollandsche voel.”

Drie jaar later, met andere journalisten haar te Parijs bezoekend in den Schouwburg, welke haar naam zou krijgen, bracht ik de twee of drie minuten, toen ik mijn speciale beurt kreeg, 't gesprek op Nederland. Verwonderen deed het mij allermint, dat zij mij niet had herkend en blijkbaar ons onderhoud was vergeten. Doch grappig was het niettemin, nu van de voix d'or te vernemen, dat haar familiebetrekking tot Nederland ver was, metterdaad zóó ver dat ze van geen beteekenis was....

Toch kon ze niet boos zijn op Amsterdam, want wat er haar mals is aangedaan, heeft ze klaarblijkelijk niet begrepen. Studenten brachten een serenade met lampions en Sonneman. Zoo heette de orkestbestuurder, wiens medewerking bij dergelijke gelegenheden onmisbaar was. Immers was niemand méér populair; hij bracht de wijsjes onder de mensen. De deun van toen was geweldig bemind. Toch was de indruk verbijsterend, toen het orkest, bij Sarah's verschijning op het balcon, noch de Marseillaise, noch het Wilhelmus en zelfs niet het lo Vivat begon, maar den deun, dien men ook meezong:

Sarah, je rok zakt af.

Moeder, 't is me sleep....

een dwazen, zelfs niet dartelen tekst, maar die nu wel oer-komisch klonk, vooral toen Zij zweeg, alsof zij ontroerd was.

Het Doelen-hotel had een zaal aan den Amstel, een gelen salon met drie lage ramen, bekend als Salon van Prins Hendrik, (toen, naar u weet, de zeer beminde broeder des Konings). Binnenkomend had ik, met een diagonaal over de gansche breedte der zaal, naar een groote ouderwetsche kanapee in den hoek aan den waterkant te stappen. Daar zaten drie mannen naast elkander, ieder met vóór zich een zeer lange pijp, waarvan de kop rustte op 'n laag bakje van wit aardewerk, zooals er vóór elk van het drietal stond. Met die pijpen, de zeer zware „lange jassen” („redingotes”, als wij hier den Franschen nazeiden, hoewel die term een bastaardwoord is, verbastering van riding coat!) en met de vele teugjes melk, met welke Krüger, die nooit wijn dronk, bij den maaltijd hem aangeboden, zou antwoorden op de te talrijke toasten, blijft het eerbiedwaardig drietal vóór mijn herinnering gekenschetst.

En nu is Oom Paul al een kwart-eeuw dood (als door Europa's continent teleurgestelde Balling te Clarens in Zwitserland overleden), hij, de boer in dubbelen zin, door Bismarck als een politicus van fijne scherpzinnigheid geprezen. Sterk gespierd van uiterlijk, kón hij — dacht men — ook krachtig van geest zijn; doch óók toen te Amsterdam herinner ik mij als een loopend gerucht, dat de hooggeplaatsten of invloedrijken met wie hij zich had onderhouden, bij starre onverzettelijkheid op alle kardinale punten, een meegaandheid in hem ontdekten, welke nooit de hoofdzak losliet, maar innam, door op bijzaken vaak met een kwinkslag toe te geven. Want humoristen waren zij, hij zoowel als de Vechtgeneraal; Du Toit, de derde, glimlachte geslepen.

Of hij hier niet is teleurgesteld? Zijn melk als bescheid op al de champagne staat vóór mijn heugenis als kenschetsend. Veel gepraat en luid gejuich, maar Krüger kwam om medewerking, om levende krachten en kapitaal. 'k Herinner me twee jonge mensen die gingen; „te Amsterdam was 't niets gedaan, misschien dat ze slaagden, daar bij de kaffers.” Zóó is 't aanvankelijk geweest. Wij Hollanders zijn nu eenmaal hokvast! Daarna, o ja zeker, is Leyds gegaan en Coster, om nog een grooten te noemen. Maar zóó als

de missie het toendertijd wenschte, is 't aanvankelijk geenszins gegaan.

Wel sloeg dr. Kuyper munt uit het bezoek: politieke munt... voor hier. Het was de befaamde *Plancius-rede*. Ik speelde er een rolletje in als reporter! Den dag vóór die door Dr. Kuyper's mannen belegde, doch openbare vergadering, belde ik aan de Prins Hendrikkade en werd minzaam door dr. Kuyper ontvangen. Een leze-naar met den Bijbel stond in de deftig-donkere kamer naast de schrijftafel. Ik vroeg, of en wanneer het den hoogleeraar zou schikken, dat ik 'n uittreksel kwam maken uit zijn rede van den volgenden avond. Een uittreksel? maar hij sprak voor de vuist, niets dan een eenvoudig, hartelijk woord — 't was zelfs niet waard dat ik kwam hooren... Nochtans stond ik een uur te vroeg vóór de deur van het gebouw, deed die open, glipte binnen, zag heele bakken met sierheesters op de tribune, installeerde me op zoo'n bak, zag de zaal aldoor voller loopen, ontdekte, toen het „meer dan vol” was, telaat-verschenen kameraden gedrongen achter in de zaal staan.... en kwam alléén met een groot verslag, dat *De Standaard* den volgenden avond, slechts in de inleidingswoorden gewijzigd, volledig overnam. In 't avondblad van *De Amsterdammer* kapittelde de hoofdredacteur dr. Kuyper over gebrek aan vaderlandsliefde. 't Verwijt was op mijn verslag gegrond. Kuyper wees de beschuldiging af: hij had niet gezegd, wat er in het verslag stond. Toen mocht ik dit verdedigen en begon natuurlijk met mij op het verslag in zijn eigen *Standaard* te beroepen. Antwoord: dat was mijn verslag, door de *Standaard*-redactie zonder voorkennis van den spreker-hoofdredacteur aangenomen. Nu was dit laatste niet onnatuurlijk; het sprak vanzelf, dat de groote Kuyper zich niet met de „cuisine” van zijn krant bemoeide. Doch in mijn dupliek hield ik mij aan den zonderlingen schijn, hoewel met beter argumenten, die Kuyper onbeantwoord liet. Zijn Rede kwam later uit als brochure, zonder de zinnen van het debat, met veel veranderd of verbeterd in dat aanvankelijk, eenig verslag, maar toch met een aantal zinnen, woordelijk zóó in den nacht geschreven naar de aantekening van het aangehoorde. 't Was mij een móóie reporters-nacht, nadat ik den spreker diep had bewonderd om zijn manier van indruk maken.